

Керівні принципи ООН щодо ролі обвинувачів

(Прийнято восьмим Конгресом Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поводження з правопорушниками. Гавана, Куба, 27 серпня - 7 вересня 1990 року)

Беручи до уваги, що в Статуті Організації Об'єднаних Націй народи світу висловлюють, зокрема, свою рішучість створити умови, при яких можна дотримуватися справедливості, і проголошують однією зі своїх цілей здійснення міжнародного співробітництва в заохоченні і розвитку поваги до прав людини і основоположних свобод без відмінностей за ознакою раси, статі або релігії,

беручи до уваги, що у Загальній декларації прав людини зафіксовані принципи рівності перед законом, презумпція невинуватості і право на те, щоб справа була розглянута публічно з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом,

беручи до уваги, що часто все ще існує невідповідність між цілями, що лежать в основі цих принципів, і реальним становищем,

беручи до уваги, що організація і здійснення правосуддя в кожній країні повинні будуватися на основі цих принципів і що необхідно вживати заходів з метою повного втілення їх у життя,

беручи до уваги, що обвинувачі відіграють ключову роль у здійсненні правосуддя, і норми, які регулюють виконання ними своїх важливих функцій, повинні сприяти повазі ними вищевказаних принципів і їх дотримання, сприяючи тим самим справедливому і рівноправному кримінальному правосуддю та ефективному захисту громадян від злочинності,

беручи до уваги важливість забезпечення того, щоб обвинувачі мали відповідну професійну підготовку, необхідну для виконання ними своїх функцій, що досягається шляхом удосконалення методів найму кадрів і професійної юридичної підготовки і шляхом забезпечення всіх необхідних заходів для належного виконання ними своїх функцій, пов'язаних з боротьбою зі злочинністю, особливо в її нових формах і масштабах,

беручи до уваги, що за рекомендацією п'ятого Конгресу Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поводження з правопорушниками Генеральна Асамблея у своїй резолюції 34/169 від 17 грудня 1979 року прийняла Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання

правопорядку, беручи до уваги, що в резолюції 16 шостий Конгрес Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поведження з правопорушниками закликав Комітет з попередження злочинності та боротьби з нею включити до своїх першочергових питань розробку керівних принципів незалежності суддів та відбору, професійної підготовки і статусу суддів та обвинувачів,

беручи до уваги, що сьомий Конгрес Організації Об'єднаних Націй з профілактики злочинності і поведження з правопорушниками прийняв Основні принципи незалежності судових органів, які були згодом схвалені Генеральною Асамблеєю в її резолюціях 40/32 від 29 листопада 1985 року і 40/146 від 13 грудня 1985 року,

беручи до уваги, що в Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою рекомендується вжити заходів на міжнародному та національному рівнях з метою поліпшення ситуації у галузі доступу до правосуддя та справедливого поведження, реституції, компенсації та допомоги жертвам злочинів,

беручи до уваги, що в резолюції 7 сьомий Конгрес закликав Комітет розглянути необхідність розробки керівних принципів, що стосуються, зокрема, відбору, професійної підготовки і статусу обвинувачів, їх передбачуваних обов'язків і поведінки, шляхів збільшення їх внеску в забезпечення бездоганного функціонування системи кримінального правосуддя і розширення їх співпраці з поліцією, кола їх дискреційних повноважень і їх ролі в кримінальному судочинстві, і представити доповіді з цього питання майбутнім конгресам Організації Об'єднаних Націй.

Наведені нижче Керівні принципи, які були розроблені для надання допомоги державам-членам у вирішенні завдань забезпечення і підвищення ефективності, незалежності та справедливості обвинувачів, при проведенні кримінального розгляду повинні дотримуватися і братися до уваги урядами в рамках їхнього національного законодавства та практики і повинні бути доведені до відома обвинувачів, а також інших осіб, таких, як: судді, адвокати, посадові особи виконавчих і законодавчих органів та населення в цілому. Ці Керівні принципи були розроблені стосовно публічних обвинувачів, але вони в рівній мірі, у відповідних випадках, застосовні до обвинувачів, призначених ad hoc.

Кваліфікація, відбір та професійна підготовка

1. Особи, відібрані як обвинувачі, повинні мати високі моральні якості і здібності, а також відповідну підготовку і кваліфікацію.

2. Держави забезпечують, щоб:

a) критерії відбору обвинувачів включали гарантії проти призначень, заснованих на упередженості або забобонах, і виключали будь-яку дискримінацію щодо будь-якої особи за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного, соціального чи етнічного походження, майнового, станового, матеріального чи іншого положення, притому виключення, що не повинно розглядатися як дискримінація, вимога призначати кандидатом на посаду обвинувача, громадянина відповідної країни;

b) обвинувачі мали відповідну освіту та підготовку, усвідомлювали ідеали й етичні норми, властиві цій посаді, і були інформовані про конституційні і нормативні заходи з охорони прав обвинувачених осіб і жертв, а також про права людини та основоположні свободи, визнані національним і міжнародним правом.

Статус та умови служби

3. Обвинувачі, будучи найважливішими представниками системи здійснення кримінального правосуддя, завжди зберігають честь і гідність своєї професії.

4. Держави забезпечують, щоб обвинувачі могли виконувати свої професійні обов'язки в обстановці, вільній від загроз, перешкод, залякування, непотрібного втручання або невинного притягнення до цивільної, кримінальної або іншої відповідальності.

5. Обвинувачі і їх сім'ї забезпечуються фізичним захистом з боку влади в тих випадках, коли існує загроза їхній безпеці в результаті виконання ними функцій щодо здійснення обвинувачення.

6. Розумні умови служби обвинувачів, їх належну винагороду і, де це можливо, термін повноважень, пенсійне забезпечення та вік виходу на пенсію встановлюються законом або опублікованими нормами або положеннями.

7. Підвищення на посаді обвинувачів, де існує така система, ґрунтується на об'єктивних факторах, зокрема на професійній кваліфікації, здібностях, моральних якостях і досвіді, і рішення по ньому приймається у відповідності зі справедливими і неупередженими процедурами.

Свобода переконань і асоціацій

8. Обвинувачі, як і інші громадяни, мають право на свободу

вираження поглядів, переконань, асоціацій та зборів. Вони, зокрема, мають право брати участь в публічному обговоренні питань права, здійснення правосуддя і заохочення та захисту прав людини, вступати в місцеві, національні або міжнародні організації, або створювати такі організації та відвідувати їх засідання, не піддаючись обмеженню своєї професійної діяльності внаслідок своїх законних дій або членства в законній організації. Здійснюючи ці права, обвинувачі у своїх діях завжди керуються правом і визнаними нормами і етикою своєї професії.

9. Обвинувачі мають право створювати або приєднуватися до професійних асоціацій або інших організацій, які представляють їх інтереси, що підвищує їх професійну підготовку та захищає їх статус.

Роль у кримінальному провадженні

10. Посада обвинувачів суворо відмежовується від виконання судових функцій.

11. Обвинувачі відіграють активну роль у кримінальному провадженні, включаючи обвинувачення, і, коли це дозволяється законом або відповідає місцевій практиці, в розслідуванні злочину, нагляді за законністю цих розслідувань, нагляді за виконанням рішень суду та здійсненні інших функцій як представників інтересів держав.

12. Обвинувачі відповідно до закону виконують свої обов'язки справедливо, послідовно і швидко, поважають і захищають людську гідність і захищають права людини, сприяючи тим самим забезпеченню належного процесу і безперервного функціонування системи кримінального правосуддя.

13. При виконанні своїх обов'язків обвинувачі:

a) виконують свої функції неупереджено і уникають будь-якої дискримінації на основі політичних переконань, соціального походження, раси, культури, статі або будь-якої іншої дискримінації;

b) захищають державні інтереси, діють об'єктивно, належним чином враховують положення підозрюваного та жертви і звертають увагу на всі обставини, що мають відношення до справи, незалежно від того, вигідні або не вигідні вони для підозрюваного;

c) дотримуються професійної таємниці, якщо тільки виконання їхніх обов'язків чи інтереси правосуддя не вимагають іншого;

d) розглядають позиції і стурбованість жертв, коли торкаються

їхніх особистих інтересів, і забезпечують ознайомлення жертв з їхніми правами відповідно до Декларації основних принципів правосуддя для жертв злочинів та щодо зловживання владою.

14. Обвинувачі не починають або не продовжують обвинувачення або роблять все можливе для зупинення провадження в тих випадках, коли неупереджене розслідування вказує на необґрунтованість обвинувачення.

15. Обвинувачі приділяють належну увагу обвинуваченню за злочини, що вчиняються державними службовцями, зокрема, корупцію, зловживання владою, серйозні порушення прав людини та інші злочини, визнані міжнародним правом, і, коли це дозволяється законом або відповідає місцевій практиці, розслідуванню таких правопорушень.

16. Коли в розпорядження обвинувачів надходять докази проти підозрюваних, отримані, як це їм відомо або як вони мають розумні підстави вважати, за допомогою незаконних методів, які є грубим порушенням прав підозрюваного, особливо пов'язаних із застосуванням тортур або жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведінки чи покарання, або інших порушень прав людини, вони відмовляються від використання таких доказів проти будь-якої особи, крім тих, хто застосовував такі методи, або, відповідно, інформують суд і вживають усіх необхідних заходів для забезпечення того, щоб особи, відповідальні за застосування таких методів, залучалися до суду.

Дискреційні функції

17. У країнах, де обвинувачі наділяються повноваженнями щодо виконання дискреційних функцій, закон або опубліковані норми або постанови забезпечують керівні принципи для підвищення справедливості та послідовності при підході до прийняття рішень у процесі обвинувачення, включаючи початок або відмову від обвинувачення.

Альтернативи обвинуваченню

18. Відповідно до національного законодавства обвинувачі належним чином розглядають питання про відмову від обвинувачення, про умовне або безумовне припинення провадження або про відкликання кримінальних справ з офіційної системи правосуддя, при цьому повною мірою поважаючи права підозрюваного (підозрюваних) і жертви (жертв). У цих же цілях держави повинні повністю вивчити можливість прийняття програм оглядів справ не тільки для зменшення надмірного завантаження судів, але і щоб уникнути досудових ув'язнень, обвинувачення, а також

можливих негативних наслідків тюремного ув'язнення.

19. У країнах, де обвинувачі наділяються повноваженнями щодо виконання дискреційних функцій щодо прийняття рішення про обвинувачення неповнолітніх, особливо розглядають характер і серйозність правопорушення, міркування захисту суспільства і характер та рівень розвитку неповнолітнього. При прийнятті цього рішення обвинувачі особливо розглядають альтернативи обвинуваченню, наявні в рамках ювенальних законів і процедур. Обвинувачі роблять усе можливе для того, щоб обвинувачення неповнолітніх проводилося лише в суворо необхідних рамках.

Відносини з іншими урядовими органами або інституціями

20. Для забезпечення справедливості та ефективності обвинувачення обвинувачі прагнуть співпрацювати з поліцією, судами, юристами, захисниками та іншими урядовими органами або інституціями.

Дисциплінарні провадження

21. Дисциплінарні порушення обвинувачів повинні ґрунтуватися на праві або правових актах. Скарги на обвинувачів, в яких стверджується, що вони своїми діями явно порушили професійні стандарти, невідкладно і неупереджено розглядаються згідно з відповідною процедурою. Обвинувачі мають право на справедливий розгляд. Рішення підлягає незалежній перевірці.

22. Дисциплінарне провадження щодо обвинувачів гарантує об'єктивну оцінку і прийняття об'єктивного рішення. Воно проводиться відповідно до права, кодексу професійної поведінки та інших установлених стандартів та етичних норм у світлі цих Керівних принципів.

Дотримання Керівних принципів

23. Обвинувачі дотримуються цих Керівних принципів. Вони також, наскільки це в їхніх силах, запобігають будь-яким порушенням Керівних принципів і активно виступають проти таких порушень.

24. Обвинувачі, які мають підставу вважати, що відбулося або незабаром може відбутися порушення цих Керівних принципів, повідомляють про це своєму вищестоящому органу і, в разі необхідності, іншим відповідним органам або владі, на які покладені повноваження з розгляду або виправлення таких порушень.